

OKTOBRA REVOLUCIJAS IDEJAS
UZVAR

Tuvojās Oktobra socialistiskās revolūcijas 32. gadadiena — padomju tautas un valsts lielie svētki. Gatavojoties tiem, padomju cilvēki kāpina darba tempus, cīnās par socialistisko saistību izpildīšanu, pārsniedz normas. Ar katru dienu pieaug strādnieku skaits, kas stājušies stachanoviešu sardzē, kolchoznieki steidz pabeigt pēdējos rudens darbus, dzejnieki un komponisti sacer svētku dziesmas. Tauta grib pasniegt savai socialistiskajai Dzimtenei viņas svētku dienā vislabākās veltes kā savas mīlestības un uzticības apliecinājumu.

Trīsdesmit divi gadi — tas nav daudz vienas valsts mūžā, bet cik daudz ir padarīts šais gados mūsu zemē, nerauzoties uz starptautiskās reakcijas intrigām, provokācijām un atklātiem mēģinājumiem izjaukt mūsu jauno dzīvi, iznīcināt pirmo socialisma valsti...

Kad Krievijas strādnieki, zemnieki un kareivji, boļševiku vadīti, pirms trīsdesmit diviem gadiem pie cilvēces apvēršiem iedzīvināja socialistiskās revolūcijas sauli, pret to atpūrdza zobus visu zemju kapitalistiskie plēsoņi. Tumsas dzīvnieki — viņi nevarēja mīlēt gaismu! Viņi darija visu, lai nopelnu, nopulgotu un apsmietu revolūcijas centienus! Darba laužu alkas pēc labākas dzīves viņi augstprātīgi sauca par utopiju un apspiesto cilvēku cīņā par brīvību gribēja saskatīt «masu zemo instinktu» izpausmi. Viņi kļēdza un trakoja, raudāja un rādīja dūres. Nogāztajam caram steidzās palīgā vēl nenogāzti karaļi, kontrrevolūcijas ģenerāļi slēdza militāras savienības ar angļu, franču un amerikāņu interventiem, «krievu Rokfelleru» Stepanu Lianozovu solījās glābt angļu miljonārs Deterdings.

Bet arī tas nelīdzēja. Pasaule bija novecojusi, kapitalisms to bija novedis strupcelā. Tai bija divas izejas: vai nu padoties liktenim un ļauties pagrimumam, vai sākt dzīvi no jauna, pa jaunam. Cilvēki zemeslodes vienā sētajā daļā nolēma sākt dzīvot pa jaunam. Viņi to nesāka tukšām rokām. Viņiem bija zinātniski pamatota socialisma teorija, viņiem bija kaujnieciski vadoņi — Ļeņins un Staļins. Viņi tvēra ieročus un, nebalaidāmie nekādu upuru, drosmīgi levdāja pasaules atjaunošni.

Oktobra revolūcijas dārdi visu kontinentu vienkāršajiem cilvēkiem skanēja kā skaidri saklausāmas cerības, ka dzīve turpinās. Vēl nebija izklīduši kauju dūmi, kad no visām zemeslodes malām pie mums sāka ierasties darba laužu sūtņi, lai paskatītos, ko mēs esam izdarījuši. Ar pirmajiem soļiem uz jaunās Krievijas zemes viņi atgūva ticību rītdienai un, pārradušies mājās, varēja ziņot: «Mēs redzējām nākotni — un tā eksistē.»

Mēs esam lepmi, ka bijām pirmie, kas bezbailīgi izgājām cīņā par jaunu, labāku dzīvi un pavērām durvis uz to visai cilvēcei. «Mums ir tiesība lepoties un būt laimīgiem, — rakstīja Ļeņins, — ka mēs pirmie vienā zemeslodes stūrī pleveicām to mežoniņo zvēru, kapitalismu, kurš aizies bojā neglābjami un drīz, lai arī cik briesmīgi zvērgas būtu viņa pirmsnāves trakuma izpausmes.»

Šai vēsturiskajā cīņā pret mežoniņo kapitalismu nevēru plecu pie pleca ar krievu strādniekiem, zemniekiem un kareivjiem un viņu vadībā gāja arī mūsu tautas labākie dēļi. 2. Padomju kongresā latviešu strēlnieku delegāti visas latviešu tautas vārdā balsoja par pirmajiem padomju varas dekretem, par Ļeņinu, par socialismu un komunismu. Mums ir pamats lepoties ar sarkano strēlnieku uzticību revolūcijai, ar viņu varonību kaujās pret kontrrevolūciju un interventiem. Latvijas proletariāta un sarkano strēlnieku konsekvētā nostāja socialistiskās revolūcijas pusē ir skaidrs pierādījums tam, ka padomju vara ir mūsu dzīves nepieciešamība, mūsu dziļākā apziņa un svētākā pārliecība. To mēs atkal apliecinājām 1940. gada jūnija dienās un Lielajā Tēvljas karā, to apliecinām šodien ar savu darbu, diendienā celdami savas padomju Dzimtenes varenību.

Oktobra socialistiskā revolūcija parādīja ceļu, pa kuru jāiet visiem, kas grib, lai neapstātos progress, lai nepagrītu kultūra un lai pārārgātu no degradācijas pašu cilvēku. Panākumi, kas padomju varas trīsdesmit divos gados gūti Padomju Savienībā visās cilvēce darbības nozarēs, ir skaists un neapgāzams liecinieks šī cēla pareizībai. Socialisma idejas, kuru likumību, tiesības pastāvēt un organizēt sabiedrisko attīstību apstiprināja Oktobra revolūcija, apaugojoja dzīvi, un tā atvērta laudīm savas dārgumu krātuves Nabadzības un tumsonības nomāktais cilvēks lepmi pacēla galvu, viņa ikdienas rīcība leguva jēgu, viņš kļuva pašapzinīgs un drošs. Atbrīvotais darbs radīja varoņus, kuri pakļauj sev dabu, veido nākotnes kulturu un izskir vēstures likteņus.

Oktobra socialistiskā revolūcija radīja jaunu pasauli ar jaunu dzīves kārtību un jaunām cilvēku attiecībām. Divu pasaulu — vecās, kapitalistiskās un jaunās, socialistiskās — pretstāji ar katru dienu kļūst acīm redzamāki. Vienā pusē sešdesmit vai divsimt ģimeņu izšķērdība un darba laužu masu nabadzība, otrā — pārtikuši, nodrošināti cilvēki palvīgi raugās nākotnē. Vienā pusē brīvības un demokrātijas cīņitāju vajāšanas, rašu diskriminācija, otrā — ar konstitūciju nodrošinātas cilvēka tiesības, taisnība un likumība. Kapitalistisko valstu plīstās izmisušu bezdarbnieku bariem kā izsmiekls pretī nirdz melni uzraksti uz darba biržu durvīm: «Darba nav un nav paredzams, kad tas būs», — bet mūsu uzņēmumi, fabrikas, iestādes prasa virpotājus, grāmatvežus, tehniķus, ekonomistus. Vecajā pasaulē vēl līdz šai dienai valda viduslaicīgās teorijas, ka tautas masām izglītība var sagādāt tikai ļaunumu, — pie mums tiek darīts viss, lai pēc iespējas vairāk cilvēku apgūtu zinātnes un izprastu dabas noslēpumus. Puškīns un Gēte, Pavlovs un Šopens mums ir mūsu šodienas kultūras lielle prīkstēči, mēs cildinām viņu darbus un godinām viņu piemiņu, kamēr atlantisko rietumu civilizācijas šerifiem Čehovs ir «kāds nepazīstams krievs» un «Vilhelms Tels» ir kaitīga grāmata, tāpēc ka tajā ir tādi vārdi kā «Mēs gribam būt brīvi».

Oktobra socialistiskā revolūcija ir vienīgais paraugs, kā apspiestās tautas var atbrīvoties no kapitalisma verdzības. Tautas demokrātijas uzvara virknē pasaules valstu bija iespējama vienīgi tāpēc, ka šo zemju darba ļaudis acu priekšā vienmēr turēja padomju tautas varoņdarbu 1917. gada Oktobra dienās.

Oktobra socialistiskās revolūcijas idejas ir nesatricināmas. Kādreiz vācu fašisti mēģināja tās iznīcināt, ar ieročiem un uguni iebriņķot socialisma zemē. Tas viņiem neizdevās. Tagad to pašu draud atkārtot viņu amerikāniskie pēcteči. Bet arī viņiem tas neizdosies. Tāpat kā ārzemju intervencijas dienās, kad starptautiskā reakcija mēģināja noslāpēt pasaules tautas ledegto Oktobra revolūcijas ugunsgrākus, visas pasaules strādnieki pacēla balsis: «Rokas nost no Krievijas!» — tāpat tagad, kad jauna kara kurinātāji atkal žvārdina ieročus pret socialisma Dzimteni, no visām pasaules malām skan miera cīņitāju balsis: «Mēs nekarosim pret Padomju Savienību!»

Oktobra socialistiskās revolūcijas idejas uzvar. Mēs dzīvojam laikmetā, kad visi ceļi ved uz komunismu.

★

AR ĻEŅINA ORDENI APBALVOTĀ VALSTS AKADEMISKĀ
MAZĀ TEATRA AKTIERU UN DARBINIEKU APBALVOŠANA

Par izcilām nopelniem krievu teātra mākslas attīstībā un atzīmējot ar Ļeņina ordeni apbalvotā Valsts Akademiskā Mazā teātra dibināšanas 125. gadadienu, ar PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1949. gada 26. oktobra

Dekretu apbalvota liela grupa teātra aktieru un darbinieku.

Ar Ļeņina ordeni apbalvoti 11 cilvēki, ar Darba Sarkanā Karoga ordeni — 46, ar ordeni «Goda Zīme» — 76 un ar medaļu «Par tautam darbu» — 164 cilvēki.

Literatūra
un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1949. G.

30. OKTOBRĪ

Nr. 44 (250)

PSRS Augstākās Padomes Prezidija
DEKRETSPar goda nosaukumu piešķiršanu ar Ļeņina ordeni apbalvotā
Valsts Akademiskā Mazā teātra māksliniekiem

Par izcilām nopelniem padomju teātra mākslas attīstībā un atzīmējot ar Ļeņina ordeni apbalvotā Valsts Akademiskā Mazā teātra dibināšanas 125. gadadienu, piešķirt:

PSRS tautas mākslinieka nosaukumu:

1. Jelenai Nikolaja m. Gogoļevai — KPFSR tautas māksliniecei.
2. Aleksejam Denisa d. Dikijam — KPFSR tautas māksliniekam.

3. Michailam Ivana d. Zarovam — KPFSR tautas māksliniekam.
4. Aleksandram Ivana d. Zraževskim — KPFSR tautas māksliniekam.
5. Konstantīnam Aleksandra d. Zubovam — KPFSR tautas māksliniekam.
6. Igoram Vladimira d. Iljinskim — KPFSR tautas māksliniekam.
7. Michailam Ivana d. Carevam — KPFSR nopelniem bagātajam skatuves māksliniekam.

Maskavā, Kremļi, 1949. g. 26. oktobrī

PSRS Augstākās Padomes Prezidija Priekšsēdētājs N. ŠVERNIKS
PSRS Augstākās Padomes Prezidija Sekretārs A. GORKINS

★

Ātrums — 1949. gada darba stils

1.

Mechaniskā cecha virpotāji un frēzētāji atceera kādu pusdienas pārtraukumu sarkanajā stūrī. Aģitators avīzē izlasīja īsu telegramu, ka Ļeņingradas virpotājs H. Bortkevičs sasniedz pasaulē līdz tam nepazītu metala griešanas ātrumu: 700 metru minūtē!

Cechā strādāja gan amatnieki ar ilgādu pieredzi, gan jaunieši, kuri tikai nesen bija apguvuši afoda māku. Kā vien, tā otri izbrīnā ieklausījās šajā «burvju skatītā». Sarkanajā stūrī iestājās kļusums. «Dāmas» un «karaļi» uz šaha galddiem palika nekustīgi stāvam. Kā lieki, nevajadzīgi mētājās domino kauliņi. Cilvēku prāti bija jaunās zināšanas varā...

«Tas ir par traku!» — beidzot kāds ierunājās. «Tas iznāk?... 42 kilometri stundā! Virpot ar automašīnas ātrumu!»

Šie nedaudzī, apbrīnas pilnie vārdi bija kā signāls dedzīgai domu izmaiņai, savdabīgai ražošanas apspriedēi, kurai nebija sapulces vadītāja, nebija referenta un korreferenta, kurā neviens neprasīja vārdu, bet runāja gandrīz visi, un kurā ikviens runātājs cits par citu noteiktāk centās pierādīt, ka tieši viņš atradis īsto atrisinājumu, īsto ceļu, kā sekot biedram Bortkevičam.

Cecha partijas organizācijas sekretārs — frēzētājs Močalins bija pazīstams kā labs sava amata pratēis un sirsnīgs darba biedrs. Arī viņš tikko bija aizrautīgi piedalījies diskusijā. Tagad, it kā noslēdzot pārrunas, viņš notelca:

«Nekas, pušī! Ja Ļeņingradieši zina, zināsim arī mēs. Kas meklē, tas vienmēr atrod. Tāpat meklēsim! Ievērojiet, ka mūsu arodā sākas neredzētu tempu laikmets.»

Tajā pašā vakarā rūpnīcas tehnikas bibliotēkas vadītāja apmeklēja galveno inženieri. Viņa ziņoja, ka vairāki virpotāji un frēzētāji griezušies bibliotēkā pēc tehnikas literatūras metala ātrvirpošanas jautājumos...

Tas bija vairāk nekā pirms gada.

2.

Vajadzēja tikai atskanēt zīnai par Bortkeviča sasniegumu, kad radās daudzi jauni stachanovieši, kuri veica revolūciju rūpnīcībā, sasniedzot neredzētus ātrumus metala apstrādāšanā. Zīnas par jauniem ātrvirpotāju panākumiem nāca no Maskavas, Leningradas, Sverdlovskas, Kijevas, Čeljabinskas, Uzbrukumus vecajam darba metodēm, vecajam atzīnām un normām metala apstrādāšanā sākās plašā frontē. Rīgas vagonu rūpnīcas metala apstrādātāji — stachanovieši — inženieri, komunisti un bezparteijskie boļševiki — nevarēja palikt vienaldzīgi. Nenogaidījuši tuvākas, izsmelšākas zināšanas par citu novatoru pieredzi, viņi uzsāka meklējumus metala apstrādes temou palielināšanai.

Virpotājs Grigorijis Ivanovs, demobilizēts Padomju Armijas virsnieks, strādādam ar parastajiem griežiem, izmainīja griežamās daļas leņķi un sasniedza ātrumu 120—125 metru minūtē, agrāko 50—60 metru vietā. Bet cik tālu tās vēl bija no padomju zemes izcilāko virpotāju sasniegumiem!

Rūpnīcā nodibināja kompleksa brigādi, kurā ietilpa inženieri Čulkovs, Sulmans, Sulovs un stachanovieši Ivanovs, Močalins, Losevs, a. c. Šai

E. KALEJS

brigadei bija jāsasniedz jauni ātrumi virpošanā un frēzēšanā.

Rūpnīcas laudis kāri uztvēra visu, kas bija saistīts ar jaunajiem panākumiem metala ātrapstrādē. Viņi apmeklēja pirmās lekcijas, ko rīkoja Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas darbinieki, iepazīnās ar pirmā Rīgas ātrvirpotāja, rūpnīcas «Sarkanā Zvaigzne» stachanovieša Rozenštoka pieredzi.

Pagājušā gada novembrī Grigorijis Ivanovs, kā Rīgas vagonu rūpnīcas pārstāvis, kopā ar 12 citiem Rīgas virpotājiem un frēzētājiem bija izbraucis uz Leningradu. Viņš atgriezās, kļuvis bagāts jaunām atziņām par ātrvirpošanas tehnoloģiju, par jauna tipa griežiem, kuri pastiprināti padomju zinātnieku radītajām cietmetala plāksnītēm. Leningradā redzēto un dzirdēto Grigorijis Ivanovs pastāstīja darba biedriem. Viņa atvestā literatūra un zīmējumi rūpnīcā gāja no rokas rokā.

Tad Ļeņingradieši — tehnikas nama darbinieki — atbrauca uz Rīgu demonstrēt savu māku. Ievērojami specialisti apmeklēja rūpnīcu, deva padomus inženieriem, stachanoviešiem.

Izmantojot šo palīdzību, virpotājs Ivanovs četrcīrtīgi palielināja metala griešanas ātrumu.

Kādu dienu frēzētājs Genadijs Močalins paziņoja savam darba biedram Ivanam Močalovam, ka drīzumā arī viņa darba galdu pārvedīs uz «ātro».

Zīna, ka darba biedrs jau tuvākās dienās uzsāks strādāt kā ātrfrēzētājs, satrauca Močalovu. Vajadzēja pazīt šo cilvēku, lai saprastu, ka satraukums neradās skaidrības dēļ, bet gan vienkārši tāpēc, ka Ivans Močalovs līdz šim skatījās par labāko frēzētāju cechā, un viņš nekādā gadījumā nevēlējās šo goda vietu zaudēt, arī tad ne — ja uzvarētājs būtu viņa labāks draugs.

Un Ivans Močalovs «nelika mierā» cecha inženierus, darba rīku cecha vadītājus un strādniekus, kamēr arī viņa frēzmašīnai nebija izgatavota ātrfrēze. Pēc dažām dienām cechā kļuva zināms, ka Ivans Močalovs strādādam kā ātrfrēzētājs, dienas uzdevumu veicis par 400%.

3.

Trīs komunisti bija jaunās, augstāzīgās tehnikas ceļa cirtēji rūpnīcā. Kad šeit notika LPSR Zinātņu akadēmijas izbraukuma sesija, rūpnīcas inženieri savus ziņojumus par jaunās tehnikas ieviešanas izredzēm pamatoja uz viņu sasniegumiem, analizēja viņu darbu. Taka tālākiem panākumiem bija iemīta.

Vajadzīgos griežus rūpnīcā sāka izgatavot lielos daudzumos. Inženieri izstrādāja speciālu instrukciju, kura cechu meistariem, tehnoloģiem, stachanoviešiem izskaidroja ar metala ātrapstrādi saistītos jautājumus.

Ātrapstrādi sāka plaši popularizēt. Ivanovs, Močalins un Močalovs demonstrēja savu pieredzi. Ar to iepazīnās simtiem cilvēku ne tikai no pašu rūpnīcas, bet arī no citiem uzņēmumiem. Stachanovieši — metala ātrapstrādātāji uzmēģa šefību par strād-

niekiem, palīdzēja viņiem iemācīties jauno tehniku. Metala ātrapstrādātāju skaits rūpnīcā kļuva arvien kuplāks. Kļuva pazīstami E. Pumpura, I. Loseva, A. Snipstina un citu metala ātrapstrādātāju vārdi. Bet tie visi bija augsti kvalificēti amatnieki. Radās uzdevums — apmācīt jaunatni.

Pie frēzmašīnas līdzās Močalīnam stāv jauns frēzētājs. Tas nedroši vēro lielo frēzes griešanas ātrumu. «Tagad pamēģinā pats», — saka Močalins. Jaunais frēzētājs atgādina cilvēku, kurš neprot peldēt, bet kuru ar varu dzen dziļā ūdenī... Močalins izprot jauneklā sajūtas. Arī pats, sākot strādāt ar palielinātiem ātrumiem, viņš nebija juties visai mierīgs. Tā vien likās, ka vai nu frēze «saizļodas pa galvu», vai arī tai izlūzīs zobu. Inženieri Tomaševičis un Bērziņa viņu torēz pacietīgi mācīja, palīdzēja pierast. Tagad viņš māca jaunekli, izskaidro viņam ātrfrēzēšanas noslēpumus, vēlreiz un vēlreiz parāda, kā jāstrādā.

Beidzot jaunietis iedrošinās izmēģināt. Milzīgais ātrums vairs neliekas tik baigs. Frēzes zobu dara savu darbu. Lido sarkanu dzirksteļu sašķi. Apstrādājamā metala detaļa veidojas spoguļgluda.

4.

Ātrajai metala apstrādāšanai tagad rūpnīcā jau pievērsušies daudzi virpotāji un frēzētāji. Katru detaļu, kur vien tas iespējams, tagad apstrādā pēc šīs metodes. Pašlaik metala ātrapstrādātāji meklē ceļus, kā saīsināt sagatavošanas darba laiku.

Frēzētājs Pēteris Kozlovskis, Aknīstes pagasta «Zelta druvas» kolchoznieka dēls, tagad nemaz negrib dzirdēt par vecajiem darba pagāmiem. Viņš lepmi paziņo: «Es strādāju tikai ar «ātro». Bet reizē ar to viņš meklē ceļus, kā šo «ātro» vēl paātrināt, un lai to sasniegtu, viņš jau iesniedzis 6 racionalizācijas priekšlikumus.

Ivans Močalovs apstrādā liela izmēra detaļu, kurai jāapfrēzē virsma un divas malas. Detaļu nācās trīsreiz apgriezēt. Nesen, būdams Maskavā, Ivans Močalovs griežās pie sava drauga Staļina premijas laureāta Rosijska pēc padoma, kā visas trīs detaļas malas apstrādāt vienlaicīgi. Rosijskis palīdzēja Močalovam atrast izeju, kas ievērojami paātrina un atvieglina šīs detaļas apstrādāšanu.

Apstājot rūpnīcas cehus, ir patīkami redzēt, ka arvien lielāks kļūst to detaļu skaits, kurām pēc apstrādes ir spoguļgluda virsma, ka arvien lielāks virpotāju un frēzētāju skaits apkalpo darba galdu, kur no frēzes vai griežna atdalās iesarkana skaida. Kādā sarunā ar Latvijas PSR Mašīnbūvētāju inženiertehniskās biedrības rūpnīcas organizācijas priekšsēdētāju inženieri Sulovu — es kā uz lielu sasniegumu atzīrdiju, ka vairākos cechos jau ir daudz jaunu virpotāju un frēzētāju, kuri pielieto metala ātrapstrādes metodi. Biedrs Sulovs man atbildēja:

«Tur vairs nav nekā sevišķa. Ātrums metala apstrādē — 1949. gada stils. Šo jauno, jau parastu kļuvošo darba stilu kopīgi radījuši padomju zinātnieki, inženieri, stachanovieši. Tas ir padomju metalistu darba stils staļiniskā pēckara piecgadē»

KULTURAS DZĪVE PADOMJU LATVIJĀ

Augsts apbalvojums Operas un baleta teatrim

Aizmērojot Padomju Armijas 30. gadadienu un 25. gadadienu, kopš mākslas darbinieki uzņēmusies šefību par Padomju Armijas pašām, PSRS Mākslas lietu komiteja pirms pusotra gada deva celošo Sarkanā karogu, kurā ir gadus sapem tās mākslas iestādes kolektīva, kurš uzradījis visizcilākos sasniegumus mākslinieciskās šefības darbā Padomju Armijas daļās. Šo Visvienības mēroga apbalvojumu pirmo reizi ieguva LPSR Valsts Operas un baleta teatris, kurš, ņemot vērā Sarkanā karogu, apņēmās veikt šefības darbu vēl labāk, lai arī turpmāk varētu paturēt augsto balvu. Kolektīvs savu vārdu turējis. Novērtējot mākslas iestāžu šefības darbu karaspēka daļās 1948. gadā, izrādījās, ka to arī šoreiz vislabāk organizējis LPSR Valsts Operas un baleta teatra kolektīvs un ar to otro gadu pēc kārtas izcīnījis PSRS Mākslas lietu komitejas eļļojošo Sarkanā karogu.

Aizvadītajā nedēļā LPSR Mākslas darbinieku namā notika svinīga saņakme, kurā LPSR Valsts Operas un baleta teatra kolektīvam atkārtoti nodeva izcīnīto Sarkanā karogu.

Literārs vakars pie studentiem

Pagājušo trešdien LVU lielajā aula universitātes studentu dramatiskā ansambļa rīkotajā vakarā pie studentiem viesojās rakstniece Anna Brodele. Viņa nolasija fragmentu no sava jaunākā darba, kas veltīts Padomju Latvijas 10. gadadienai. A. Brodeles un Stalīna premijas laureates Annas Sakses darbus izpildīja dramatiskā ansambļa dalībnieki.

Izstāde par kolchozu celtniecību

Gatavojoties Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 32. gadadienai, plaši savu darbu izvērsis Jēkabpils aprīnka novada pētīšanas muzejs. Viens no pēdējā laika svarīgākajiem pasākumiem ir šīs dienas Abelju pagasta tautas namā atvērta muzeja pagastavotā izstāde par kolchozu celtniecību Jēkabpils aprīnkā.

Izstādē ir vairāki stendi, kuros pāri par 250 foto uzņēmumi, diagramas, lozungi un citi eksponāti spilgti parāda kolektīvās saimnieciskās priekšrocības, kolchozu varo augšupeju un kolhoznieku dzīves kultūras līmeņa straujo celšanos.

Izstāde radījusi lielu interesi kolhozniekos, un jau pirmajās dienās to apmeklēja uz 2000 cilvēku. No Abelju tautas nama izstādi pārveicis uz tā pašā pagasta kolchozu «Vārpa» un tad uz Sēdītis, Sunākstēs, Secēs un Sērēnēs pagastu kolchoziem.

Kolektīvi apmeklē kino un teātri

Sakarā ar Maskavas Mazā teatra 125 gadu jubileju, Liepājas pedagoģiskās skolas literārais pulciņš nolēmis rūpīgi iepazīties ar lielā krievu dramaturga A. Ostrovska daiļradi. Pēc pulciņa da-

libnieku ierosmes, institūta audzēkņi kolektīvi apmeklēja kinu un teātru izrādēs, kurās parādīti A. Ostrovska darbi. Vairāk nekā 100 institūta audzēkņu jau noskatījušies kino filmu «Negais» kino teātri «Uzvara» un lugu «Ienesīga vieta». Liepājas Muzikālā dramatiskajā teātri.

Grāmata — kolchoznieka draugs

Višķu pagastā ļaibi nokārtota grāmatu izplatīšana. Pagājušajā gadā šeit darbojās 25 grāmatu iznēsātāji komjaunieši, kuri plegādāja pagasta zemiekiem grāmatas par vairāk nekā 4 tūkstoš rubliem. Sogad panākumi vēl labāki. Pašlaik pagastā darbojas 48 grāmatu iznēsātāji, visi komjaunieši. Ar viņu līdzalību nororganizētas un kolhozos sēkmīgi darbojas 22 ceļojošās bibliotēkas. Grāmatu iznēsātājus Kupče, Andrejeva un Kondratjeva rikē kolhozu kolektīvas pārrunas par izlasītajām grāmatām. Jau izlīzās A. Sakses romāns «Pret kalnu» un M. Solochova «Plēsums».

Plašs dramatiskais pulciņš skolā

Skrudalienas vidusskolā izveidoti ļoti plašs dramatiskais pulciņš. Tajā darbojas 80 skolēni. Pulciņš rīko mākslinieciskās pasākumus vakarus kolhozniekiem. Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 32. gadadienai Skrudalienas skolēni sagatavojuši V. Guseva lugas «Slava» uzvedumu.

Mazā teatra jubilejas svinības Padomju Latvijā

Ar dziļu cieņu Padomju Latvijas darba laudis šīs dienas atcerējas krievu teatra mākslas slaveno pārstāvi — Maskavas Akadēmisko Mazo teātri, kurā 125 gadu pastāvēšanu 27. oktobrī atzīmēja visa progresīvā cilvēce.

Operas un baleta teātri notika republikaniskās jubilejas komisijas rīkotā svinīgā sēde, kurā piedalījās LK(b)P CK sekretars J. Kalnbērziņš, Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija priekšsēdētājs A. Kirhenšteins, LK(b)P CK sekretari F. Titovs, A. Peļše, P. Litvinovs, tautas rakstnieks A. Upiņš un daudzi citi republikas sabiedriskie un kultūras darbinieki. Par Mazā teatra cildeno lomu cīņā par progresīvās mākslas trijumu referēja Latvijas PSR Ministru Padomes priekšsēdētāja vietnieks J. Ostrovs.

Mazā teatra godināšanai veltīti sarakojumi notika visos republikas teatros un citās kultūras iestādēs. 25. oktobrī, sakarā ar jubileju, Zinātņu akadēmijas valodas un literārais institūts bija nororganizējis zinātnisko sēdi, kur par Mazo teātri un krievu dramaturģiju referēja vecākais zinātniskais līdzstrādnieks V. Grēviņš, bet par Mazo teātri kā krievu realitiskās skatuvēs mākslas sūpuli runāja institūta literatūras daļas vadītājs K. Kundziņš. Plašs jubilejas sarakojums notika Česu kultūras namā, kur referēja Dailes teatra direktors J. Palkavnieks, bet vietējās dramatisms ansambļis uzveda A. Ostrovska komēdiju «No vienmēr runēm krējuma pods». Līdzīgi sarakojumi notika daudzās kultūras un tautas namos, strādnieku un kolhoznieku klubos visā republikā.

Svinīga sēde sakarā ar Valsts Akadēmiskā Mazā teatra 125 gadiem

27. oktobrī padomju sabiedrība svinīgi atzīmēja ievērojamu dienu — 125 gadus, kopš dibināts viens no mūsu zemēs vecākajiem teātriem — Valsts Akadēmiskais Mazais teatris.

Sajā dienā Maskava notika svinīga jubilejas sēde, kurā piedalījās galvaspilsētas partijas, padomju un sabiedriskā organizāciju pārstāvji, Maskavas uzņēmumu stacionārie, Padomju Armijas ģenerāļi un virsnieki, zinātnes, literatūras un mākslas darbinieki.

... Priekšsēdētājs, Klātesošie sīnīgi apsvēca Mazā teatra trupu, kas atrodas uz skatuvēs pilnā sastāvā. Skatuvēs atzīmēja uz sarkanajam samta tēlnā — padomju tautas lielā vadona Josifa Visarionoviča Stalīna portretu. Saņūdeli atklāja PSRS Ministru Padomes Mākslas lietu komitejas priekšsēdētājs P. Lebedevs.

Apsveikumu no Maskavas darba ļaužu deputātu padomes un partijas Maskavas pilsētas komitejas nolasa VK(b)P MKF sekretārs N. Danilovs.

Par teatra jubilarā daiļrades attīstības ceļu referēja Mazā teatra galvenais režisors — PSRS tautas mākslinieks K. Zubovs.

— Pirms 125 gadiem, — sācīja viņš, — 1824. gada 14. (27.) oktobrī notika Mazā teatra pirmā izrāde. Tajā dienā sākās jauna, krāšņa — lappusē krievu teātra mākslas hronikā. Krievijas progresīvās sabiedriskās domas vēsture.

Referents atzīmēja, ka XIX gadsimta trīsdesmitajos gados Mazais teatris kļāst par Maskavas un pēc tam visas valsts kultūras centru, kas izskaidrojams ar to, ka tam ir ciešas saites ar Krievijas progresīvajām demokrātiskajām aprindām.

Lielu daļu no sava referāta K. Zubovs veltīja padomju periodam Mazā

teatra vēsturē, laikmetam, kas spārnvoja Mazo teātri, iedvesa tam jaunu dzīvību.

Referāta hobeģumā K. Zubovs, raksturodamā Mazā teatra kolektīva uzdevumus, uzsvēra, ka tam vēl augstāk jācēl sava meistarbība, nemīnīgi strādājot pie jaunām tēmatiem, kas atspoguļo lielā stālīniskā laikmeta bagāto saturu.

Maskavas mākslas darbinieku vārdā teātri apsveicā Maskavas Akadēmiskā Dailes teatra galvenais režisors — PSRS tautas mākslinieks M. Kedrovs.

PSRS Zinātņu akadēmijas vārdā apsveikuma runu teica akadēmīks B. Grekovs.

Brāģo savienoto republiku teātru vārdā jubilarus sīnīgi apsveica PSRS tautas mākslinieks M. Krušeļņickis.

Padomju Savienības Varonis ģenerāleitnants S. Perevertkins noveda Mazā teatra kolektīvam apsveikumu no PSR Savienības Brunotajiem Spēkiem. VLKJS CK sekretārs Z. Fjodorova jaunatnes vārdā izteica teātrim pateicību par augstvērtīgo mākslu, ko Mazā teatra skatuvēs mākslinieki sniedz masām.

Par Mazā teatra draudzību ar Maskavas universitāti savā apsveikumā runāja universitātes prorektors G. Vovčenko.

Sīnīgus apsveikuma vārdus rūpnīcas «Serp i Molot» metālistu uzdevumā noveda slavēnais tēraudkaustētājs Nikolajs Černokovs un no PSRS Padomju rakstnieku savienības — L. Leonovs.

Atbīdes runu teica sīnā skatuvēs māksliniece — PSRS tautas māksliniece A. Jabločkina.

Lielā pacīlītībā pieņēma apsveikumu biedram J. V. Stālinam.

Čerņiševska loma literatūras kritikā

(Sakarā ar 60. gadadienu kopš N. G. Čerņiševska nāves)

N. NIKOLAJEVS-BĒRGINS

darba pamatā liktās idejas patiesīdumā. «Ja ideja nepātiesa, — viņš teica, — tad par mākslinieciskumu nevar būt ne runas, jo tad arī forma būs nepātiesa...»

Drīz pēc tam, kad parādījās «Mākslas estētiskās attiecības pret īstenību», N. Nekrasova aicināja Čerņiševiski par līdzstrādnieku žurnālā «Sovremennik», kuram kopš Puškina un Belinska laikiem bija izcīlta loma krievu sabiedriskās domas attīstībā. Žurnālā Čerņiševiski publicēja virkni kritisku rakstu par krievu literatūru, nosaucot šo sēriju «Gogola perioda krievu literatūras apraksti». Uzskati, kurus darbā «Mākslas estētiskās attiecības pret īstenību» Čerņiševiski pāuda vispārējā formā, «Go-

Puškina virzienu literatūrā. Tādu uzskātu sludināja Družinins un viņa domu biedri. Bet visai šai runāšanai bija tikai viens mērķis: nostatot Puškina pretīm Gogolim, ātraut Puškina no tautas, pierakstīt viņam aristokrātiska dzejnieka īpašības.

Čerņiševiski nekādā veidā nevēlēja Puškina, bet gan pret tiem estētizojošajiem snobiem, kas, slēpdamies aiz Puškina vārda, mēģināja ātraut literatūru no dzīves. Tiesi Belinski, Čerņiševiski un Dobrolubovs bija tie, kas kā nākas saprata Puškina daiļrades garu. Tiesi sakarā ar Puškina darbu vērtējumu Čerņiševiski atkārtoti darbā «Mākslas estētiskās attiecības pret īstenību» izteikto tezi, ka «mākslas novads neaprobežojas ar daļuma novadu». Puškinam Čerņiševiski ierādīja sevišķu vietu krievu literatūrā; Puškina lielo nozīmi viņš saskatīja tai spstākli, ka Puškina, tāpat kā Gogolis, bija reālists, kura daiļradēs avots bija pati dzīve.

Čerņiševska cīņai par Puškina liela nozīme arī pašlaik, jo tā ir cīņa par literatūras un mākslas tautiskumu, par literatūras un mākslas kalpošanu sava laika progresīvajām idejām.

Čerņiševska lielo lomu sava laika literārajā dzīvē spilgti raksturo liela interese, ko viņa cīņai pret reakcionārā kritiku veltīja Turģenevs un Levs Tolstojs, kuri tāpat kā Družinins bija atstājuši žurnālu «Sovremennik», jo nepiekrīta Čerņiševiski un Dobrolubova pozīcijai. Bet jau pēc neliela laika Turģenevs vēstulē tam pašam Družinīnam rakstā, kā atzīst Čerņiševska darbību par dzīvi un veselīgu. Vēl vairāk. Pats savā daiļradē pārverzdamies par politisku darbinieku, Turģenevs praksē izpīlā vienu no Čerņiševska pamatprācībām — proti, ka īsts mākslinieks nevar ātrautes no savas tautas politiskās cīņas.

Arī Levs Tolstojs Čerņiševiski sākmā nosodīja. Bet nepagāja ilgs laiks, kad viņš savus uzskatus mainīja. Ap 60-tajiem gadiem Tolstojs uz visiem laikiem izbeidza draudzību ar Družinīnu. No Tolstoja objektivisma, bezkaislīguma nepalika ne pēda. Viņa darbi kļuva par nemīnīgiem triecieniem monarhijai, baznīcai, kapitalismam, Ar lielu mīlestību un cieņu tad Tolstojs atcerējās Čerņiševiski, kurš kņāka kņātorģū un kurš jau tad, kad bija pārdzīvējis pirmie, kritikas vēl nenovērtētie Tolstoja darbi, prātā saskatīja viņa varēno realitiskās mākslas meistara spēku.

Par Vakareiropas literatūru Čerņiševiski rakstīja samērā maz un reti. Toties rakstos par krievu literatūru viņš ļoti bieži piemin Rietumu rakstniekus, salīdzinā tos ar krievu rakstniekiem, parāda starpību starp tā laika rakstniecību Rietumeiropā un Krievijā. Salīdzinādam Rietumu un krievu rakstniekus, Čerņiševiski bieži pasvīro, ka krievu rakstnieku raksturīgā īpašība ir viņu mīlestība uz tēvzemi. Pēc Čerņiševska domām Rietumu rakstnieki pa lielāki tiesām ir kosmopolīti, kas savam darbam nododās nedomādāmī, kāds labums no tā dzimtenei. To lielais revolucionārais demokrāts attiecīnā tīklāb uz rakstniekiem, kā uz zinātniekiem. Nosaucot Bekonu, Dēkarta, Galīleja, Leibnīca, Ariošto, Sekspīra, Gētes un citu zinātnieku un rakstnieku vārdus, Čerņiševiski rakstā: «Mēs nezīnām un nejausījam, vai viņi mīlējuši dzimteni: tik tāla viņu slava no sakarā ar patriotiskiem nopelniem. Kā garīgās pasaules darbinieki viņi — kosmopolīti... Pie mums ir cīfādi: katrs krievu cilvēks vēsturiskos nopelnus mēro pēc viņa nopelniem dzimtenes priekšā, viņa cilvēcisko vērtību — pēc viņa patriotisma spēka...» Kā piemērs Čerņiševiski min rakstniekus un dzejniekus, kuri ir paraugi kalpošanai dzimtenei. Tie ir Lomonosovs, Deržavīns, Karamzīns, Puškīns, Gogolis.

Čerņiševiski bija bezdzejiskas literatūras pretiniekis, bet neatzīnā didaktisku literatūru. Viņš bija par tendenēt mākslā, bet uzskatīja, ka tā nedrīkst būt ārīšķīgi piesaistīta literārajam darbam, tai jābūt sācērijumā organiskai sastāvdaļai, kodolam, iekšējai būtībai. Sekodams Belinska novēlējumiem, Čerņiševiski aicināja kritiku «kļūt daudz stingrākal, nopietnākal, ja tā grib būt kritikas vārda cienīga». Rakstā «Par patiesīgumu kritikā» Čerņiševiski prasīja «tieši, skaidri un bez jebkādas noklusēšanas izteikt savas domas par literāro darbu sasniegumiem un trūkumiem».

Kritika augstās misijas izpratnē, dzīvē mīlestība uz literatūru, uzticība tās demokrātiskajiem ideāliem darīja Čerņiševiski stipru viņa nesamierināmā cīņā par literatūras un mākslas reālismu un tautiskumu. Ar šīm īpašībām viņš vienmēr būs padomju sabiedrībai dārgs un tuvs, jo padomju literatūra, sociālistiskā realisma literatūra ir tā, kurā piepildījumu guvuši Čerņiševska labākie novēlējumi.

gola perioda krievu literatūras aprakstos» izmantoti krievu literatūras parādību praktiskam apskatam un vērtējumam.

Ar «Gogola perioda aprakstiem», kurus iztirzāta 30-to un 40-to gadu krievu literatūra, Čerņiševiski turpināja Belinska sāktu slaveno tradīciju («Literārie sapņojumi»). Līdztekus Gogola lomai krievu literatūrā īpašu uzmanību Čerņiševiski veltī Belinskim (pieci raksti no deviņiem), Raksti par Belinski, kuri pēc domu dziļuma, spilgtuma un literārajā spožuma nav pārspēti vēl līdz šim laikam, īstenībā ir pats pirmais ģenialā kritika darbības novērtējums. Arī sevišķu spēku lielās revolucionārais demokrāts pasvītroja Belinska kvēlo mīlestību uz dzimto zemi, uz darba tautu. Tas pīlnā mērā attiecināms arī uz pašā Čerņiševska literāri kritisko darbību.

«Gogola perioda apraksti», tāpat raksti par Puškina, Saitikovu-Sēdrīnu un citiem rakstniekiem nav norobežoti, atsevišķi darbi. Šie raksti ir vienota uzskatu sistēma, kas darīja Čerņiševiski ārkārtīgi populāru demokrātiski revolucionāri noskaņotajā jaunatnē. Žurnālā «Sovremennik» ietekme vēl vairāk pieauga, kad Čerņiševiski tajā īesatīja N. Dobrolubovu, kurš 1857. gada pārņēma žurnāla kritikas nodaļas vadību. (Pēc Dobrolubova iestāšanās redakcijā Čerņiševiski visu savu uzmanību veltīja vispārpolitiskiem jautājumiem, sniedza politiskus aprakstus, rakstus par filozofiju, ekonomiku un zemnieku jautājumu, kurš tobrīd bija visas Krievijas sabiedriskās dzīves centrs).

Daudzākā uzstādītā jautājumā — kādēļ tieši Gogola vārdu Čerņiševiski pācēla par vesela literāra laikmeta karog?

Pirmkārt, to prasīja laiks, kurā dzīvoja un cīnījās Čerņiševiski. Ja jau Čerņiševiski pasvītroja, ka literatūras uzdevums atvērt acis uz to launo, ko bija radījis tā laika politiskā iekārta, tad šai zinā pats pirmais, pats vajadzīgākais rakstnieks bija Gogolis. «Revidēta» un «Mīrušo kvēselu» autors. Gogola darbus Čerņiševiski tik augsti vērtēja tādēļ, ka tie konkrēti palīdzēja revolucionāro demokrātu cīņai pret patvaldību, Gogolis bija demokrātisko revolucionāru sabiedrotais patvaldnieciskā dzimtbūtnieciskās Krievijas launumu atsegšanā. Čerņiševiski bija pirmais, kas saskatīja, ka ar Gogoli sākas krievu prozās ziedu laiks. Taču Čerņiševiski skaidri rēdzēja arī Gogola daiļrades vājās puses. Čerņiševska, tāpat kā Belinska, reālisma ideāls prasīja mākslinieciskā attēlojuma saskanu ar progresīvu, revolucionāro domu. Gogola reālismā šīs saskaņas trūkst. Tādēļ Čerņiševiski vairāk apmierināja Nekrasova un Saitikova-Sēdrīna darbi, kuri pastāvošo stāvokli kritizēja dziļi un konsekventi, rādīja nē tikai pašu launumu, bet arī tā saknes, sociālā neatīsnīguma avotus.

Čerņiševska nostāšanās ar Gogola vārdu sāistītā kritiskā reālisma pusē reakcionārā rōmētnē izmantoja, lai apvainotu Čerņiševiski, kā viņš esot pret

Čerņiševiski enerģiski propagandēja uzskatu, ka pirmā prasība, kas uzstādāma jebkuram mākslas darbam — ir formas un idejas saskaņa. Čerņiševska kritikas metode bija noskaidrot

L. BIRZITE

Maskavas jaunās daudzstāvu celtnes

Pēc biedra Staļina ierosinājuma 1948. g. Maskavā, pirmo reizi Padomju Savienībā, izprojektētas astoņas jaunas daudzstāvu ēkas: 26 stāvu ēka Maskavas valsts universitātei Lenina kalnā rajonā, 32 stāvu administratīvā ēka centrā, 26 stāvu viesnīcas ēka Dorogomilovas krastmalā, 20 stāvu administratīvā ēka Smolenskas laukumā, 17 stāvu dzīvojamā ēka Kotelniku krastmalā, 16 stāvu dzīvojamā ēka Sacelšanās laukumā, 16 stāvu administratīvā un dzīvojamā ēka pie Sarkanajiem vārtiem un 17 stāvu viesnīcas ēka Kalančevs ielā.

So ēku projekti ir viens no tiem vēsturiskajiem notikumiem padomju kultūras laukā, kas mūsu būvtehniku un pilsētu celtniecību paceļ jaunā, augstākā attīstības pakāpē un paver arhitektūrai jaunas un vēl nepieredzēti plašas uzplaukuma perspektīvas.

Arhitektūras pagrimšana kapitalistiskajās zemēs sākās jau XIX gadsimtā. Mūsdienās šis pagrimums sasniedzis visnožēlojamāko pakāpi, jo kapitalisms laupījis arhitektūrai visu, kas to dara bagātu, iznīcinājis tās organisko vienotību ar skulptūru, glezniecību, dabu, likvidējis tās progresīvo, humano būtību.

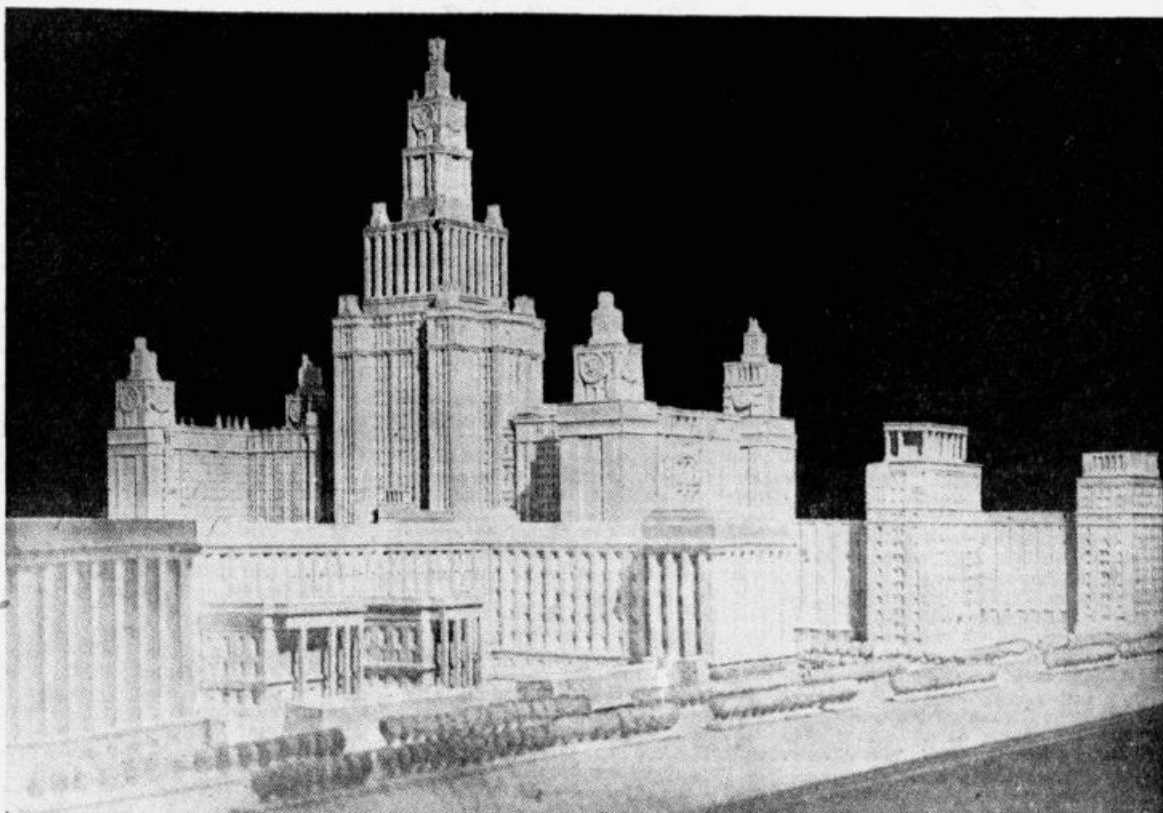
Nekur buržuāziskās arhitektūras pagrimšana neizpaužas tik spilgti kā kapitalistisko pilsētu daudzstāvu ēku celtniecībā. Ņujorkas un Čikago «debeskrāpji» ir spilgti paraugs tam, kā kapitalistiskā «kultūra» degradē arhitektūru. Ņujorkas un Čikago «debeskrāpju» biežoknos neaprobežoti valda kaļais, rijīgais utilitarisms, šeit celtniecības mērķis ir peļņa, te nav vietas mākslai. Tāpēc par ielām dēvētajās šaurajās spraugās, starp cieši sablīvētiem, pārmērīgi augstajiem «debeskrāpjiem» tik maz saules, tīra gaisa, zaļumu. Tāpēc mazturīgās Amerikas pilsētnieks nosodīs visu dzīvi smakt drausmīgajā «debeskrāpju» akmens sprostā un ik dienas izjust to kā smagu lāstu. Bezgalīgā peļņas alkā ir tā, kas liek Amerikas tēraudā un betona «debeskrāpjiem» traukties mākņos, kas izkērbj arhitektūru līdz konstrukciju kaļumam, pārvēršot to par lielo uzņēmēju mantkārības verzeni.

Vienīgi Padomju zemē arhitektūra spējusi izvērsties visā pilnībā kā monumentāla māksla, kļuvusi par izcilu svarīgu kultūras elementu, kalpo visplašāko tautas masu kultūras līmeņa celšanai un komunisma celtniecībai.

Socialistiskās arhitektūras milzīgā atšķirība no kapitalistiskās vispilnīgāk izpaužas Maskavas jaunajās daudzstāvu celtnēs, kurās kristalizējušies socialistiskās zinātnes un mākslas izcilākie sasniegumi.

Prasības, kādām jābūt Maskavas jaunajām daudzstāvu celtnēm, skaidri formulētas valdības apstiprinātajā projektēšanas uzdevumā. Tur teikts, ka Maskavas daudzstāvu celtnēm ne vien maksimāli jānodrošina padomju cilvēkam vislabākie dzīves un darba apstākļi, bet tām jābūt arī pilnīgi oriģināliem un izcilēm mākslas darbiem, jābūt socialistiskās valsts galvaspilsētas krāšņumam, tās rekonstrukcijas turpmāko sasniegumu bāzei un socialisma celtniecības posma galveno iedēju iemiesojumam.

Staļina premijas, ko valdība piešķir visiem projektu autoriem un inženieriem, liecina, ka padomju arhitekti un inženieri spīdoši veikusi valdības doto uzdevumu. Vadoties no partijas un valdības konkrētajiem norādījumiem, balstoties uz socialistiskās arhitektūras un celtniecības pamatprincipiem, plaši pielietojot socialistiskā realisma metodes, projektu autori snieguši patiešām apbrīnojamus darbus.

Maskavas valsts universitātes 26 stāvu ēkas makets. Projekta autori — PSRS Arhitektūras akadēmijas īstenie locekļi L. Rudņevs, S. Čerņiševs, arhitekti P. Abrosimovs, A. Čhrjakovs

kurj ir jauns, lielisks ieguvums socialistiskajā arhitektūrā un būvtehnikā.

Pretpatā Amerikas «debeskrāpju» sablīvējumam šaurās ielu spraugās, Maskavas daudzstāvu celtnes izvietotas brīvi, uz plašiem laukumiem, kur tās no visām pusēm labi redzamas un pieejamas saulei un gaisam.

Atbilstoši padomju pilsētu izbūves prasībām, Maskavas daudzstāvu ēku tuvākās apkārtnes organizācijā ne vien maksimāli izmantotas, bet arī ievērojami uzlabotas un papildinātas visas ēku novietošanas dabiskās dotības (zaļumu masīvi, reļjefs, ūdens tvirtnes utt.). Padomju cilvēku ērtības, atpūtas un estētikas aizvien pieaugošo prasību apmierināšanai izmantoti plašie laukumi, prospekti, upmalas, turklāt saglabājot vēsturiski izveidoto arhitektūras pieminekļus.

Maskavas izbūves plānā jaunās daudzstāvu celtnes iekļaujās kā visas pilsētas arhitektoniskās kompozīcijas elementi. Šīs celtnes projektētas pa vienai atsevišķos rajonos, lai tās, būdamas sava rajona arhitektoniskais centrs, līdz ar to kļūtu par visas pilsētas vertikālās kompozīcijas sastāvdaļu, kas atsevišķo rajonu arhitektoniskos ansambļus apvieno vienotā kompozīcijā.

Piemēram, 32 stāvu ēka, visaugstākā no Maskavas jaunajām celtnēm, ieprojektēta pilsētas centrā, Zarjadjes rajonā, t. i. blakus Sarkanajam laukumam un Krēmlim. Ar savu vareno vertikālo kompozīciju šī ēka, nebūt nenomācot, bet, vēl papildinot Kremla vertikālos elementus (sienas, vārtus, katedrāļu torņus), pacels pāri visām celtnēm, jau iztīlēm apzīmējamā jaunās, socialistiskās Maskavas sirdi.

Maskavas universitātes 26 stāvu ēka izprojektēta Lenina kalnos, vienā no augstākajām vietām Maskavā, ar ko

pilnīgi mainās pilsētas dienvidrietumu rajona arhitektoniskais veids. Universitātes ansamblis tagad kļūst par šā rajona arhitektonisko centru. Plašais un teicamais projekts, kas sākas no universitātes ansambļa centrālā korpusa un beidzas pilsētas centrā, ir visa rajona ansambļa galvenā līnija. Taču arī universitātes galvenā korpusa augstums — 180 m plus 75 (novietnes augstums virs ūdens līmeņa) sastāda tikai 255 m, t. i. nepārsniedz pilsētas centra ēku siluetu, bet papildina to. Tādā pašā garā atrisināta arī pārējo daudzstāvu ēku novietošana pilsētā.

It visu jauno daudzstāvu ēku teritorijas organizācijā meistariski izmantotas senās Maskavas progresīvās tradīcijas. Piemēram, Maskavas universitātes teritorijas arhitektoniskā atrisinājumā tās izpaužas ēku un zaļumu masīva harmoniskā vienotībā, bet 32 stāvu administratīvās ēkas, 26 stāvu viesnīcas un 17 stāvu dzīvojamās ēkas novietnes atrisinājumā izmantota cita, senajā Maskavā tik ļoti iemīļota tradīcija — celēt ēkas ūdeņu malā, lai ūdens atspūlīgā padarītu ēku kompozīciju vēl efektīgāku.

Stāvu, apjomu un arhitektonisko formu ziņā Maskavas jaunās daudzstāvu ēkas atšķiras no Amerikas «debeskrāpjiem» kā diena no nakts. Mūsu celtnēs nav nekā pārspīlēta, kā tas, piemēram, ir Amerikas «debeskrāpjos», kur stāvu skaits sniedzas līdz 80 un vairāk. Mūsu daudzstāvu celtnēm nav jātraucas mākņos, lai padarītu dārgāku gruntsgabalu.

Visaugstākās Maskavas daudzstāvu celtnes (centra administratīvās ēkas) stāvu skaits nepārsniedz 32, bet augstums — 275 m (ieskaitot torni un emblemu). Šis maksimālais jauno daudzstāvu ēku stāvu skaits un augstums pieņemts uz vispusīgi izstrādātu zinātnisku pētījumu pamata, jo pārāk augstas celtnes, kaut arī tās būtu ekonomiski izdevīgākas, ietver sevī daudzus trūkumus, kas pasliktina cilvēku dzīves un darba apstākļus un bojā pilsētas siluetu. Pretēji Amerikas «debeskrāpjiem», ēku apjomu atrisinājumā sniegta bagātīga apjomu daudzveidība. Plaši izmantojot šo krievu nacionālās arhitektūras īpatnību, autori panākuši apbrīnojamā meistarisku funkcionālo un mākslas prasību apvienojumu organiskā, veselā vienībā.

Arhitektonisko apjomu un formu daudzveidība jaunajās daudzstāvu celtnēs rada tādu burvīgu gaismas un ēnu rotaļu, tādu neizsakāmi harmonisku iespaidu, ka šīs ēkas atgādina pasakaini dailas, līdz šim tikai fantāzijā iztēlotas pils. Šodien tas vairs nav fantāzijas produkts, bet reālas celtnes, kas atsedz mums mazu stūrīti no tās dzīves, ko dzīvosim komunistiskajā sabiedrībā.

Arhitektoniskā veidola atrisinājumā autoriem izdevies panākt padomju arhitektūras visu iepriekšējo sasniegumu kristalizāciju: ikvienā jauno daudzstāvu celtnē sienā skaidri izteikta celtnu galvenā ideja — socialisma zemes varēnība, cēlums, dzīves prieks. Iekļaujot sevī visas radniecīgās mākslas, arhitektūra šeit atklājas tādā bagātībā, par kādu nevar sapņot neviens daudzstāvu ēku autors ārzemēs. Ēku terasveidīgie apjomi, tēltsveidīgie torņi, arhitektonisko formu krāšņums un daudzveidība ir lielisks krievu nacionālās un socialistiskās arhitektūras īpatnību iemiesojums. Arhitektonisko formu lieliskā proporcija un harmonija, arhitektoniskās apdares gaišais, dzīvespri-

cīgais kolorīts, glezniecības, skulptūras, mozaikas bagātība — viss tas dara jaunās daudzstāvu celtnes par socialistiskās arhitektūras tikpat izcilu sasniegumu kā Maskavas metropolitēns un Padomju Pils.

Ēku fasādu apdarē pielietoti jauni materiāli, sienās baltakmens un krāsainas keramikas bloki, postamentos — sērtais granīts un marmors. 32 stāvu ēkas tēltsveidīgais tornis un emblema būs zeltīti. Kolonnas, pilastros, skulptūrā, mozaikā — it visur ārējā un iekšējā apdarē pielietotas augstākās akmeņu un kokmateriālu, sudrabiņš nerūsējošais tērauds, spoguļstikls un daudz citu jaunu un vērtīgu apdares materiālu.

Jaunās daudzstāvu ēkas pilnīgi atbilst arī funkcionālajām prasībām.

Technisko problēmu atrisināšanā piedalījušās visas zinātniskās celtniecības iestādes, kas darbojas celtniecības laukā, un arī šeit padomju celtniecība guvusi lieliskus panākumus. Maskavas jaunajās daudzstāvu ēkās pa jaunam atrisinātas daudzas visai svarīgas būvtechnikas problēmas, kas ievērojami uzlabos kā ēku kvalitāti, tā arī celtniecības tempus nākotnē.

Viena no daudzstāvu ēku galvenajām problēmām ir karkasa (nesošo konstrukciju) drošības un stabilitātes problēma. Šai ziņā Maskavas celtnēm tika uzstādītas daudz lielākas prasības nekā ārzemēs. Lai karkasā nerastos ne mazākās kustības, vertikālās konstrukcijas nekustīgi saistītas ar horizontālajām. Atšķirībā no Amerikas, Maskavas daudzstāvu ēku metalkonstrukcijas nav kniedētas, bet gan sakausētas, ar ko tās iegūst daudz lielāku nekustību. Izstrādāti jauni metalkonstrukciju mezgli atrisinājumi, kas pieļauj to plašu izgatavošanu ne vien rūpnīcās, bet arī uz būvlaukuma. Parastais metalkonstruk-

ciju apbetonējums izmantots kā slodzes nesošs elements, ar ko tiek ievērojami ietaupīts metāls un paaugstināts karkasa stabilitāte. Pārsegumi atrisināti lielu monolītu dzelzsbetona plātņu veidā, kas arī pastiprinās ēku stabilitāti.

Arī siltumtechnikas problēmu atrisinājumos jaunajās daudzstāvu celtnēs gūti ievērojami sasniegumi. Izstrādāts jauns sienu materiāls — liecī keramzītbetona bloki no viegliem, siltumu glabājošiem materiāliem. Ēku apkure ieviesta tā saucamā apstarēšanas sistēmā, kur siltumu izstarojošās caurules iebūvētas ēkas pārsegumu konstrukcijās (griestos). Normālas gaisa apmaiņas nolūkā telpās paredzēta gaisa kondensācija.

Sevišķa vērība veltīta skaņu izolācijai. Šī problēma atrisināta divējādi: ar padomju konstrukcijas beztrokšņa motoru un ierīču pielietošanu un ar skaņu izolējošiem materiāliem (gumijas grīdas gaitenos, speciālas asfocementa un šlakovates kārtas sienās utt.).

Tikpat svarīga kā konstrukciju problēma ir daudzstāvu ēku vertikālā transporta problēma. Maskavas jaunajās daudzstāvu celtnēs vertikālais transports būs — padomju sistēmas beztrokšņa ātrliifti un ekskalatori. Liifti strādās daudz ātrāk nekā parasts, tiem būs automatiski atverošas un aizverošas durvis, to kabīnēs varēs uzņemt 15 pasažierus. Lai būtu ērtāk nokļūt no ēkas vienas zonas otrā, liifti novietoti grupām pa stāviem un zonām. Speciāla signalizācijas sistēma novērsīs neērtības, ja liifti apstātos stāvu starpā. Paredzēti arī багаžas liifti un liifti ugunsgrēka gadījumiem.

Speciālo un sanītaro ierīču labākas ekspluatācijas nolūkā katrā daudzstāvu ēka sadalīta atsevišķās zonās. Katrā zonā paredzēti savi labierīcības stāvi, kur koncentrētas visas labierīcības tehniskās ierīces dotajā zonā. Izprojektētas uzlabotas ūdensvada un kanalizācijas sistēmas, kas nodrošinās vajadzīgā daudzumā aukstu un karstu ūdens apgādi visu diennakti un novērsīs avarijas un neērtības dzīvojamās telpās. Pamatīgi izstrādātas atkritumu un putekļu novadu sistēmas. Atkritumu novadi pilnīgi izsīdēs gāzu iekļūšanu telpās, bet putekļu novākšana paredzēta automatiska.

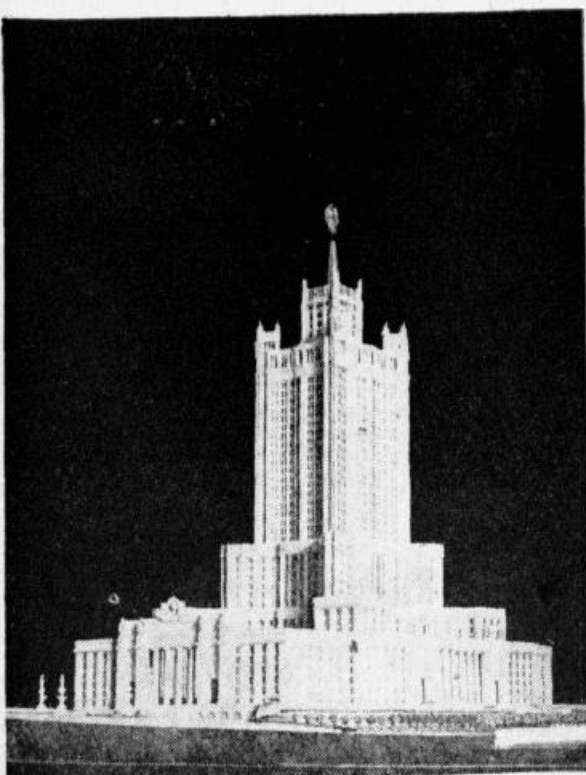
Pirmo reizi ēku apgaismē tiks plaši pielietotas mākslīgās dienas gaismas spuldzes; elektriskās apgaismes sistēma būs nodrošināta pret avarijām ar ugunsdrošiem transformatoriem un vado aizdegšanās automatisku novēršanu. Ēkās ieprojektētie radio reproduktori dos iespēju klausīties četras programmas.

Tādas īsumā ir Maskavas daudzstāvu ēku raksturīgās īpatnības. Savos meistariski izpildītajos daudzstāvu ēku projektos padomju arhitekti parādījuši, ka daudzstāvu celtnes Padomju Savienībā kļūst par izcilēm, oriģināliem mākslas darbiem, kas ne vien nesalīdzināmi uzlabo cilvēku dzīves un darba apstākļus, bet arī brīnišķīgi grezno pilsētas kompozīciju un uzlabo pilsētas izbūvi un plānošanu.

Lieliskie sasniegumi, kas gūti šo ēku projektēšanas procesā kā funkcionālo, tā arī tehnisko un mākslas problēmu atrisināšanā, ir tas pamats, kas stimulēs vēl spīdošākus panākumus nākotnē.

Staļina ceturtais piecēdes pirmstermīna izpildīšana nodrošina šo ēku celtniecības realizāciju visdrīzākā laikā, kas pacels jaunā, vēl augstākā attīstības pakāpē arī būvmateriālu ražošanu un būvdarbu organizāciju.

Maskavas jaunās daudzstāvu ēkas visu padomju republiku arhitektiem ir ne vien bagātīgs avots arhitektonisko problēmu pētīšanai, bet arī lielisks paraugs tam, ko komunistiskās partijas vadībā spēj veikt padomju arhitekti.

32 stāvu administratīvās ēkas projekts. Autors — PSRS Arhitektūras akadēmijas īstenie loceklis D. Čečulins

26 stāvu viesnīcas ēkas projekts. Autors — PSRS Arhitektūras akadēmijas īstenie loceklis A. Mordvinovs

Valdību karuselis Francijā

Pirms 25 dienām Francijas premjers Anri Kejs iesniedza republikas prezidentam sava koalīcijas kabineta demisiju. Vairāk nekā trīs nedēļas Francija bija bez valdības. Mēģinājumi atjaunot kabinetu uz triju partiju — socialistu, radikāļu un katolu — bāzes vairākkārt cieta neveiksmi.

Kādi bija Francijas valdības krīzes patiesie iemesli? Mēs sakām «patiesie», jo formaļos Parīzes buržuāziskā prese jau paskaidrojusi: «partijas nevar vienoties par portfeli sadalījumu...» Tomēr katram skaidrs, ka ne jau strīds par informācijas ministra amatu, vai arī visu partiju atteikšanās no finanšu ministrijas vadības noteica ilgus krīzes istenos pamatus. Tiesa, gan socialisti, gan katoli, gan radikāļi labprāt ņemtu savu pārzinā informācijas ministriju, ar kuras palīdzību ikviena no šīm partijām cer ietekmēt sabiedrisko domu savā labā. Tāpat nav apstrīdams, ka nebija viegli atrast kādu buržuāzisku politiķi, kurš labprāt uzņemtos atbildību par to saimniecisko un finanšu chaosu, kādā Franciju ieņēmušas Keja un tā priekšgājēju valdības. Un tomēr tieši valdības krīzes iemesli slēpjas dziļāk nekā partiju eksplēzijas nesaskanās. Valdības krīze radusies kā plašu tautas masu spiediena rezultāts. To izraisījis darba lauzu kategoriskā prasība izbeigt Francijas tautas saimniecības degradācijas politiku, ko jau vairākus gadus no vietas piekopj Francijas valdošās aprindas un kas Francijas darba laudim atnesusi postu un ciešanas.

Pirmo triecienu Francijas nodevīgā buržuāzija pēc savu aizjūras saimnieku pavēles deva francu aviācijas rūpniecībai. Kā «neatbilstošas mūsu vajadzībām» uz valdības rīkojumu slēdza aviāriņniekus Furšambo, Levalū, Sirenā, Arzanleja un citur. Desmitus tūkstošus kvalificētu strādnieku izveda uz ielas. Bet Francija pasūtīja lidmašīnas ASV... Maršala plāns parādīja savu īsto seju. Produkcijas sašaurināšana skāra ne tikai francu aviāriņniecību, arī vieglajā rūpniecībā stāv dikā desmitiem uzņēmumu. No 70 apavu rūpniecībai slēgtas 14 — pašas lielākās. Tai pašā laikā Keja valdība noslēdza līgumus par ādu eksportu un apavu importu no ASV un Vācijas. Ameriķu kapitāls dziļi iespedies francu ekonomikā. Vairāk nekā 1200 francu uzņēmumu pieder amerikāņu akcionāriem.

Tai pašā laikā Francijas valdība piekopj agresīvas politiku Vjetnamā, kura izmaksā 70 miljardus franku gadā, un, maksājot savas kara kontribūcijas Atlantijas avanturā, izdod militārām vajadzībām līdz 800 miljardu franku gadā.

Šī kara budžeta nasta smagi nospiež Francijas darba laudis tiešu un netiešu nodokļu veidā.

Sakarā ar Francijas maršalizāciju valsti katastrofāli audzis bezdarbs. Keja valdīšanas laikā bezdarbnieku un pusbezdarbnieku kopskaits pieauga līdz 620.000. Bet labējie laikraksti ciniski aicina bezdarbniekus doties peļņā pie budžētiem, tādējādi veicinot Francijas agrarizācijas politiku, kas faktiski ir Maršala plāna pamats.

Jauns trieciens Francijas darba laudim bija franka devalvācija. Devalvācijas rezultātā visā valstī cēlās importēto Amerikas preču cenas. No tā negribēja atpaukt francu fabrikanti. Tie pacēla cenas arī saviem izstrādājumiem. Bet tai pašā laikā uzņēmēji atteicās paaugstināt darba algas.

Šāda nostāja visā Francijā izraisīja jaunu sašutuma vētru, kas savu kulmināciju sasniedza oktobra pirmajās dienās. Francijas darba laudis, kam līdz kaklam apņikuši buržuāzisko politiku nolījumi par «cenu un algu līdzsvaru», pieprasīja algu paaugstināšanu — ja ne, tad valdības demisiju!

Tādējādi mēs redzam, ka nevis buržuāzisko partiju nesaskaņas, bet gan tautas masu prasība paaugstināt algas, uzvelt devalvācijas radītās papildgrūtības Francijas bagātnieku aprindām, izteigt avānturistiskas agresīvas politiku Vjetnamā un Eiropā, uzlabot saimnieciskās un politiskās attiecības ar Austrumeiropas valstīm un pirmā kārtā Padomju Savienību — vārdu sakot, tautas masu prasība izbeigt Francijas saimnieciskās un politiskās maršalizācijas politiku, nacionālās neatkarības zaudēšanas politiku, lūk, kas ar orkāna spēku gāza Keja koalīciju.

Visu arod biedrību — arī socialistisko un katolu — prasība pēc algas paaugstināšanas neļāva MRP un socialistu ministriem atkārti vienoties ar radikāļiem un «mērenajiem republikāņiem» — šo galēji labējo Pola Reino grupu. Starp Keju un viņa socialistiskajiem un katolu koleģiem izcēlās strīds, ko vairš neizdevās likvidēt «mājas kārtībā».

Kejam atkāpjoties, francu buržuāzija cerēja, — kā atzina Parīzes labējās avīzes, — ar valdības demisiju izlaist «tvaiku no katla» t. i. — nomierināt masas, lai tad tās uz vietas divkārti piekrāptu ar jaunās buržuāziskās reakcionāras valdības sastādīšanu. Tas, kā zināms, nav izdevies.

Pirmais pretendents uz premjera vietu bija Zils Moks. Izvirzot šī visā tautā ienīstā policista kandidāturu, francu reakcionāri domāja revanšēties par plauku, ko nupat bija saņēmis Keja kabinets. Zila Moka izvirzīšana bija izaicinājums Francijas strādnieku šķīrai, kuras asinis līp pie šī amerikāņu gauletera rokām. Un Francijas darba laudis pieņēma kauju. Visā valstī cēlās varena protesta kustība. Mītiņi demonstrācijas, islaicīgi politiski streiki notika visās pilsētās, uzņēmumos. Politiskā atmosfera sakarsējās līdz augstākai pakāpei. Moks ciniņās līdz pēdējam. Rezdot, ka parlamentā daudzi deputāti, nemot vērā tautas noskaņu, baidīsies balsot par viņu, Moks laida darbā šantāžu un draudus. Naktī no 13. uz 14. oktobri, kad notika balsošana par Moka pālvārām, viņš piespieda «neatkarīgo» deputātu Bugrēnu «demisionēt», lai samazinātu nepieciešamo kvorumu par vienu balsi. «Par» Moku bez tam balsoja divi deputāti, kas atradās viens — Amerikā, otrs — Afrīkā! Rezultātā Moks dabūja vienas (!) balsis vairākumu! Nākošā rītā pat buržuāziskā prese nevarēja neapšaubīt šo «uzvaru». Pusdienās Moks — premjers uz 7 stundām — demisionēja.

Oriols tad no jauna griezās pie radikāļiem, Keja koleģa — Rotšilda radnieks, viens no Francijas maršalizācijas aktivistiem, francu un amerikāņu kapitāla uzticības persona Renē Mejers — bija nākošā kandidāturu, kas francu un amerikāņu buržuāzijai bija tikpat pieņemama kā Zila Moks; bet tā bija nepieņemama francu tautai. Raksturojot Mejeru kā vienu no Francijas kapračiem, Francijas kompartijas vārdā Zaks Diklo paziņoja Nacionalajā Sapulcē: «Mēs eicinām visus francus apvienoties cīņā pret fašisma atdzimšanu mūsu valstī. Renē Mejers saduršies ar tādu pašu tautas protesta vētru, ar kādu sadūrās Zils Moks. Mēs balsosim pret Renē Mejeru. Viņš peļna visu godīgo darba lauju nicināšanu un naidu.»

Atkal visā Francijā cēlās jauna gigantiska protesta vētra pret policista Moka dvīņu brālī — bankjer Mejeru. Un kaut gan Renē Mejers Nacionalajā Sapulcē saņēma 30 balsu vairākumu, viņš neuzdrošinājās uzņemties valdības sastādīšanu. Šim pretendētam uz «stingras rokas» valdības sastādīšanu nācās iet pa jau iemīto Keja un Moka ceļu.

Tad valdības sastādīšanu uzticēja trešās partijai — katoli — liderim, caur un cauri kompromitējamības Zoržam Bido. Zipo, ka Bido turpina sarunas ar citu partiju lideriem — socialistiem un radikāļiem — par pārpalikušo portfeli sadali jaunajā kabinetā. Jauna vētra, kas cēlās Francijā, lika viņiem tiegties...

Laikraksti izsaka visādus minējumus par jaunās valdības perspektīvām, kuras sastādīšana atgādina kvarteta klizmas Kriova fabulā. Socialisti — radikāļi — katoli, Nederēja. Radikāļi — socialisti — katoli, Nederēja. Tagad izmēģināts pēdējais variants: katoli — radikāļi — socialisti. Bet katram skaidrs: lai arī kādā kārtībā francu buržuāziskās partijas sasēstos ministru vietās, Francijas tautas neuzticība un naidis pret viņu kabinetu nemazināsies.

M. Vinters

Nākamajā nedēļā

Sodien Filharmonijas zālē Baltijas kara apgabalā dziesmu un deju ansambļa koncerts. Sākums plkst. 20.00.

31. novembrī Filharmonijas zālē 1. simfoniskais koncerts 1949./1950. gada sezonā. Dirģents — LPSR nopelniem bagātais mākslas darbinieks L. Vigners, solisti — V. Bišers. Programā — Jāzeps Medīna «Latvju zeme». Čaikovska 1. koncerts klavierēm ar orķestri. Bethovena 5. simfonija. Sākums plkst. 20.00.

Rīgas kinoteatros sāk demonstrēt jauno padomju mākslas filmu «Labu ceļu vējš!» A. Popova scenarijs, N. Lebedeva uzvedums, V. Solovjova-Sedova un L. Chodžas-Einatova muzika. Galvenajās lomās — PSRS tautas mākslinieks N. Cerkasovs, P. Andrijevskis, P. Volkovs. Kino studijas «Lenfilm» ražojums.

«Cīņas» zālē Akademiskā Dramas teātra jauniestudējumam — N. Pogodina lugai «Cilvēks ar šauteni» — veļtīts pārrunu vakars. Referents — LPSR tautas mākslinieks. Staļina premijas laureats A. Amtmanis-Briedītis. Lugas fragmenti. Sākums plkst. 20.00.

Mākslas darbinieku namā Padomju operu vokālā ansambļa vakars. Operu monoloģi, dueti un skati. Sākums plkst. 19.30.

1. novembrī «Cīņas» zālē Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas 32. gadadienai veļtīts vakars. R. Blūma referats. Radiokomitejas atklātais koncerts. Piedalās — L. Rubene, I. Laiva, A. Dimīters, E. Plūksna, P. Grāvelis. LPSR nopelniem bagātais mākslinieks H. Brauns un Radiokomitejas koris LPSR nopelniem bagātā mākslas darbinieka T. Kalniņa vadībā. Sākums plkst. 20.00.

2. novembrī Akademiskajā Dramas teātrī N. Pogodina lugas «Cilvēks ar šauteni» pirmizrāde. Inscenētājs — LPSR tautas mākslinieks. Staļina premijas laureats A. Amtmanis-Briedītis. Sākums plkst. 20.00.

Lielu teātrī J. Raina pasaku lugas «Mušu ķēniņš» pirmizrāde. Inscenētājs — J. Zīgurs. Sākums plkst. 17.00.

Latvijas Padomju rakstnieku savienībā kritikas komisijas atklātā sēde. Apspriedis pēdējos 3 mēnešos iespīstos «Karoga» un «Literatūras un Mākslas» rakstus literatūras vēstures un kritikas nozarē. Sākums plkst. 17.00.

Latvijas Padomju rakstnieku savienībā dramaturģijas sekcijas sanāksme. Iztirzās M. Salnājas lugu «Augstākais likums». Referents — J. Vanags. Sākums plkst. 18.00.

4. novembrī Akademiskā Dramas teātra mākslinieku koncerts Limbažos. Referatu par PSRS Valsts Akademisko Mazo teātri lasīs J. Riepša. Koncertā piedalās LPSR tautas mākslinieks J. Osis. LPSR nopelniem bagātie skatuves mākslinieki Z. Katlavs, E. Zīle, O. Leļascalne, vijolniece L. Rubene, E. Krūmiņa, K. Strāders, M. Treimane.

6. novembrī Jelgavas teātrī G. Fjodorova lugas «Ceļi un gaitas» pirmizrāde. Inscenētājs — LPSR nopelniem bagātais mākslas darbinieks Z. Brasla. Sākums plkst. 20.00.

HELENA KOZLOVSKA

Ši gada 23. oktobrī pēc grūtas slimības mirusi tautas dziesmu izpildītāja Helena Kozlovskā. H. Kozlovskā vairāk nekā 35 gadus kalpojusi dziesmai. Vislielāko popularitāti viņa ieguvusi kā latviešu un latgališu tautas dziesmu izpildītāja.

H. Kozlovskā dzimusi 1895. gadā, Preiļu pagastā, gadjūma darbu strādnieka ģimenē. Tā kā ģimenē daudz bērnu, viņai no desmit gadu vecuma jāpelna sev uzturs. No dabas mantojusi skanīgu balsi, viņa dzied dažādos koros. Istās dziedātājas gaitas viņa sākusi 1912. gadā, kad viņa piedalījās pirmajās latviešu teātra izrādēs Rēzeknē, kur tēlo galvenās lomas dziesmu lūgās «Kas tie tādi, kas dziedāja», «Seš mazi bundzinieki» u. c. Te viņa sastopas ar pazīstamo Zavadskā korij un kļūst tā soliste. Līdz 1916. g. viņa ar kori ap-

ceļo visu Krieviju. 1916. g. viņa iestājas Pēterpils konservatorijā pie profesora Gladkajas. 1919. g. atgriezies Latvijā, iestājas Valsts konservatorijā prof. Vītinga klasē, kuru beidz 1925. g. Nav tāda novada, tāda pagasta, kur H. Kozlovskā nebūtu skandinājusi tautas dziesmu Pēc Lielās Tēvijas kara viņa strādāja Valsts filharmonijā kā soliste, piedalījās neskaitāmos koncertos Rīgā un periferijā. Ar lielu degsmi un pašizliedzību viņa pildījusi visus uzticētos uzdevumus. 1948. g. pavasarī novājinātās veselības dēļ viņa izstājās no aktīvās mākslas ierindas. Par nopelniem tautas mākslas popularizēšanā LPSR Ministru Padome viņai piešķīra mūža personālo pensiju.

N. Grinfelds, T. Matīss, J. Ozoliņš, A. Vairārs, E. Vītings, V. Zosts, N. Zolotonoss, M. Zālīte.

Emīla Dārziņa mūžam nemirstīgā muzika

Gandrīz pirms piecdesmit gadiem Emīls Dārziņš, toreiz jauns, maz pazīstams muziķis, rakstīja kādam draugam: «Strādāt savai tautai un viņas mākslai, — tā turpmāk būs mana devīze.» Kas gan toreiz varēja iedomāties, ka jaunais mākslinieks šo nodomu spēš pilnībā piepildīt. Bet kad pēc Dārziņa traģiskās nāves pārcēlāja viņa atstāto nelielo muzikālo mantojumu, kļuva redzams, ka tur nav neviena darba, kas nebūtu veļtīts tautai. Šis mantojums dziļi iesakņojās tautā. Dārziņa kompozīciju lappusēs ietvertās dziļās jūtas un patiesie pārdzīvojumi atbalsoja līdz pat mūsu dienām. Klausoties Dārziņa muziku, ar naidu atceramies mīļpilsnisko aizspriedumu vidi, kuras šaurumā nika vienlaidis komponists. Vēlī viņš savā jaunības sajūsmā mēģināja izlauzties no smacējošās buržuāziskās Rīgas atmosfēras. Vēlī komponists radīja gaismas un jauneklīga spara pilnas kora dziesmas, vai arī liriska siltuma apdvēstas solo dziesmas («Vēl tu rozēs plūc», «Kā zagšus», «Mana laime»). Tās nespēja piepildīt buržuāzijas intereses, kuras vairāk saistījās ar krietnu peļņu kādā ienesīgā uzņēmumā.

Dabīgi, ka komponists to dziļi nārdzīvoja. Savās kritiķās viņš taču ciniņās par kūšājājo Rīgas muzikas dzīvi, bet tā nīkuloja un līdz ar viņu nonika arī komponists. Kaut arī Dārziņa «Lauztās priedes» un «Senātes» izskaņēja kā ass protests pret visu apkārtni, kaut arī tās sabalsojās ar 1905. gada revolūcijas ciniņāju kaujas dziesmām, revolucionāru pulkā Dārziņš nenostājās. Nespēdams izprast proletariāta drošu uzvaru nākamībā, viņš revolūcijas sagrāvē saskatīja vienīgi carisma neuzvaramo spēku. Šiem maldiem ir dziļš sakars ar Dārziņa personīgās dzīves traģiku. Tas jāatceras, ja gribam apgūt buržuāzijas valdīšanas laikus ievāzāto uzskatu, ka Dārziņš bijis individualisma čaulā ierāvis māksli-

nieks. Tiesa, viņš nebija revolucionārs, bet viņa domas allaž bija tautas pusē. To jūtam un dzirdam, klausoties viņa darbus. Un pilnībā to izprast var vienīgi klausoties visas Dārziņa kompozīcijas, pie tam klausoties chronoloģiskā secībā. Taisni tāpēc jānožēlo, ka Emīla Dārziņa piemēnas vakarā pagājušos sestdien dirdzējam vienīgi komponista solo dziesmas. Kaut arī šīs dziesmas daļskanīgas un patiešas sirsnības pilnas, Dārziņa māksliniecisko personību tās raksturo tikai daļēji. Kora dziesmas būtu bagātīgāk ilustrējušas arī Latvijas PSR nopelniem bagātā mākslas darbinieka Nila Grinfeldā vērtīgo referātu un padziļinājušas visa koncerta muzikālo nozīmību.

Runājot par koncerta dalībnieka Tāja Matīsa un pianistes Adas Volkmānes-Oses sniegumu, jāapsveic mākslinieku rūpīgi sagatavotais priekšnesums. Jo iepriecinoši, ka dziedonis Tālis Matīss iestudējis visas Dārziņa solo dziesmas. To atskapojušas apliecināja, ka solists pareizi izpratis Dārziņa muzikālo mantojumu. Vienkārsāis, patiešāis, bez kāda samākslējuma veiktais dziedājums, dziļi aizkustināja klausītājus. Mākslinieks izveidojis bagātīgu pārdzīvojumu gammu. Teicami izskanēja «Mātes dziesma», «Mātes gars», «Kā zagšus», «Tevi atstāju» un daudzas citas. Dažu dramatiski spēcīgāko dziesmu interpretācijā tomēr gribējās saklausīt vairāk temperamenta («Spaniešu romances»), vairāk viriškīga spēka («Rezinācijas» vīdudāļā). Reizēm varējām vēlēties arī plašāku kāpinājumu («Teici tu stundū, to brīdī») vai apvaldītāku tempu («Mana laime»). Pianistes Adas Volkmānes-Oses klavieru pavadījumi smalkjutīgi, kaut arī reizēm tajos atprūcās pārliecinošāka siltuma.

Dziļā interese par šo koncertu liecināja, ka padomju klausītājam Dārziņa māksla arvien ir tuva un mīļa.

Aivars Vairārs

LPSR Valsts filharmonijas repertuāra plāns ziemas sezonai

Š. g. ziemas sezonā Latvijas PSR Valsts filharmonija paredzējusi virkpi pasākumu, kas tuvinās muziku plašām tautas masām un palīdzēs izprast skandarbū saturu, tajos izteiktās domas un idejas. Paredzēti vairāki koncertu-lekciju cikli, kuros muzikas teorētiski sniegs paskaidrojumus par katru izpildāmo skandarbū. Vispirms mināms cikls «Muzikas kultūras pamati». 15 lekcijās-koncertos klausītāji iepazīsies ar tautas folkloras materiāliem kā muzikas jaunrades pamatu, ar ievērojamākiem virzieniem un komponistiem krievu, latviešu un cittautu muzikā, ar padomju muziku, partijas un valdības lēmumiem muzikas jautājumos. Atsevišķu koncertu - lekciju ciklu rīkos bērniem. Speciāls cikls «Muzikālās kultūras universitāte» domāts studentiem un vecāko klašu skolniekiem. Viens cikls būs veļtīts ievērojamāko operu un baletu rašanās vēsturei. Vēl mināms muzikāli literārs cikls skolniekiem un pionieriem.

Arī šai sezonā tāpat kā pagājušā, izplānoti abonementu cikli simfoniskiem koncertiem un kamermuzikā. Paredzēti 2 simfonisko koncertu cikli pa 8 koncertiem katrā. Simfonisko koncertu programās uzņemti galvenokārt tādi skandarbū, kas Rīgā vēl nav atskanoti vai nav ilgāku laiku spēlēti. Starp simfoniskajiem darbiem atzīmējami latviešu padomju komponistu jaundarbi — J. Ivanova 6. simfonija, A. Skultes svīta no baleta «Spēlēju, dancēju» un Jēk. Medīna koncerts mežragam. No retāk atskanotiem darbiem dzirdēsīm Glazunova 5. simfoniju, Haidna simfoniju, Bethovena 1. un 9. simfoniju, Sumana uvertīru «Manfreds», Braams 2. simfoniju, Sostakoviča 5. un 7. simfoniju un veselu virkni klavieru koncertu.

Simfoniskos koncertus vadīs diriģenti: L. Vigners, A. Jansons, E. Tons. No viesiem diriģentiem mināmi N. Rachlins (Kijeve), Kondrašins (Maskava), Zanderlings un Eliasbergs (Leningrada). Kā solisti koncertos piedalīsies

ievērojamākie padomju muziķi: pianisti — Richters, Oborins, Gilelss, Judina, Neihaus, vijolnieki — Oistrachs, Barinova, Kogans.

Sakarā ar lielā polu komponista Frederika Sopena 100 gadu nāves dienas atceri Sopenam veļtīts speciāls cikls (6 koncerti), kurā pianisti Oborins, Neihaus un Nilsens atskāpos viņa klavierdarbus, 1950. g. paies 200 gadi kopš ievērojamā polifonijas meistara Johana Sebastiana Bacha nāves. Arī Bacham paredzēts speciāls koncertu cikls (9 koncerti), kurā atskāpos viņa klavieru, ērģeļu un simfonisko darbus. Bacha «Augsto mesu» izpildīs Leningradas Akademiskā kora kapela.

Šai sezonā dzirdēsīm Arutjunjana «Kantāti par dzimteni», Čaikovska kantāti «Maskava», Tanejeva «Ivans Damaskins», Rachmeninova «Pavasaris», Haidna «Gada laiki», Verdi «Rekviems» u. c. So darbu izpildījumā piedalīsies Leningradas Akademiskā kora kapela, Igaunijas PSR Valsts vīru koris, Latvijas PSR Valsts koris un Radiokomitejas koris.

Kamermuzikā žanrā paredzēti atsevišķi cikli, veļtīti krievu un cittautu klasiķiem un padomju skandarbū. Ievērojamu vietu šai sezonā Valsts filharmonijai ierādījusi tematiskiem koncertiem. Šie koncerti notiks ne tikai Rīgā, bet arī apriņķu centros, pagastos un kolchozos.

Paredzēti arī atsevišķi koncerti — monografijas par latviešu klasiķiem Dārziņu, Vītolu un jaunrades vakari, veļtīti latviešu padomju komponistiem: Kalninam, Jēk. Medīnam, Zilinskim u. c. Tāpat notiks patstāvīgi atsevišķu solistu — Pakules, Ludīnas, Vānes, Aleksandroviča, Frinberga, Vilumana vakari. Latviešu tautas muzikas un deju ansambļis turpmākā darbībā nodomājis uzņemt arī citu padomju tautu dziesmas un dejas.

V. J.

«Literatūras un Mākslas» nākamais numurs iznāks pirmdien, 7. novembrī.

Bido jaunās valdības stāvoklis

Cha-cha zim.